Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

OSOBY POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY W 2011 ROKU

Po krytycznym roku 2009, kiedy to poziom rejestrowanego bezrobocia zwiększył się o ponad 28% sytuacja w kolejnych dwóch latach była raczej stabilna. **W końcu 2010 r. poziom bezrobocia rejestrowanego zwiększył się o 3,3%, a w 2011 r. wzrost wyniósł 1,4%. Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2011 r. wyniosła 12,5%**, czyli była o 0,1 punktu procentowego wyższa niż rok wcześniej, podczas gdy w 2009 r. wskaźnik ten zwiększył się o 2,6 p. p. (z 9,5% w końcu 2008 r. do 12,1% w końcu 2009 r.), a w 2010 r. zanotowano jego wzrost o 0,3 p. p. do 12,4%.

Sprzyjało temu ożywienie gospodarcze, ale również negatywny wpływ kryzysu na sytuację makroekonomiczną okazał się w Polsce mniejszy niż w większości krajów UE. Tempo wzrostu gospodarczego wyraźnie zwolniło w 2009 r., ale w kolejnych dwóch latach zdecydowanie przyspieszyło. W 2010 r. PKB, po korekcie szacunku dokonanej przez GUS, wzrósł realnie o 3,8% w porównaniu do roku poprzedniego, co oznacza, że dynamika wzrostu była ponad dwukrotnie silniejsza niż w 2009 r. **Według wstępnych szacunków GUS w 2011 r. wzrost PKB wyniósł 4,3%.**

W IV kwartale 2011 r. pracowało 16 201 tys. Polaków, czyli o 126 tys. (0,8%) więcej niż w analogicznym okresie 2010 r. Wyższą liczbę pracujących w prowadzonym od 1992 r. badaniu zanotowano jedynie w III kwartale 2011 r. (16 284 tys. osób) Liczba pracujących w wieku 50 lat i więcej zwiększyła się aż o 130 tys. (3,2%) do 4 181 tys. osób. Natomiast wskaźnik zatrudnienia w tej grupie zwiększył się z 30,8% do 31,3%, czyli wzrósł o 0,5 p. p., w sytuacji gdy w grupie 15 lat i więcej omawiany wskaźnik wzrósł o 0,2 p. p. Oznacza to, że wzrost liczby pracujących nastąpił wyłącznie w efekcie wzrostu liczby pracujących w starszych grupach wiekowych, co z kolei może być wynikiem ograniczenia możliwości przechodzenia na wcześniejsze emerytury.

Dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego wskazują na wyhamowanie negatywnego trendu dynamicznego wzrostu bezrobocia, choć w przypadku osób w najstarszych grupach wiekowych ich liczba nadal rosła bardzo szybko.

Niezmiennie wpływ na sytuację na rynku pracy mają czynniki demograficzne wpływające na wielkość populacji w wieku aktywnym zawodowo, a więc siłę roboczą. W Polsce, podobnie jak w wielu krajach Unii Europejskiej, w niedalekiej przyszłości zaobserwujemy poważne zmiany w strukturze wiekowej ludności i przeobrażenia te w istotny sposób wpłyną na sytuację na rynku pracy**.** Już dziś **obserwujemy postępujący proces starzenia się społeczeństwa.** Poziom reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Jednocześnie wydłuża się tzw. przeciętne trwanie życia. W wyniku zachodzących procesów demograficznych notowany jest gwałtowny spadek liczby dzieci i młodzieży (0–17 lat) do 19,0% wg NSP 2011 r. wobec 23,2% wg NSP 2002 r. Jednocześnie w strukturze ludności systematycznie zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej). W 2011 r. osoby te stanowiły 17,5% ludności, tj. o 2,5 punktu procentowego więcej niż w 2002 r. Odsetek osób w wieku produkcyjnym w 2011 r. wynosił 63,5% ludności Polski wobec 61,8% w 2002 r.

Prognozy wskazują, że do 2035 roku struktura wiekowa ludności znacząco się zmieni – udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności kraju zmniejszy się do 15,7%, przy spadku odsetka ludności w wieku produkcyjnym do 57,6% i wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym do 26,7%. Wskazuje to na konieczność podejmowania intensywnych działań zmierzających do zwiększania aktywności zawodowej Polaków, tym bardziej, że wskaźnik zatrudnienia osób starszych ciągle pozostaje zdecydowanie zbyt niski.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI [1]

W Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) ludność dzielona jest na aktywnych i biernych zawodowo. Populację aktywnych zawodowo tworzą osoby pracujące i bezrobotne.

Nadal niekorzystnie kształtuje się poziom aktywności zawodowej społeczeństwa, co jest zjawiskiem szczególnie niepokojącym w obliczu prognozowanych zmian demograficznych. **W ostatnim kwartale 2011 r. aktywnymi zawodowo pozostawało 17 951 tys. osób w wieku 15 lat i więcej**, tj. o 227 tys., czyli o 1,3% więcej niż w analogicznym okresie 2010 r. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w omawianym wieku wyniósł 56,3% i wzrósł o 0,5 p. p. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym, który w Polsce oznacza wiek 18–59/64 lata, wyniósł 72,8% i wzrósł o 0,8 p. p.

Populacja biernych zawodowo liczyła 13 934 tys. osób, tj. była o 82 tys. osób, czyli o 0,6% niższa niż przed rokiem. **Przyczyną bierności zawodowej ok. 6,4 mln Polaków była emerytura, a drugim co do istotności powodem była nauka lub uzupełnianie kwalifikacji przez 3 mln osób.**

W IV kwartale 2011 r. wśród **ludności w wieku 50 lat i więcej aktywnymi zawodowo było 4 498 tys. osób, czyli o ponad 129 tys. osób więcej niż rok wcześniej, wzrost o 3,0%.** Osoby aktywne zawodowo w omawianej grupie wiekowej stanowiły 25,1% aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej.

Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 50 lat i więcej wyniósł w ostatnim kwartale 2011 r. 33,7%, czyli nadal aktywna pozostawała zaledwie co trzecia osoba w omawianej grupie. Współczynnik ten w skali roku wzrósł o 0,5 p. p., a więc wzrost był identyczny jak w całej populacji objętej badaniem.

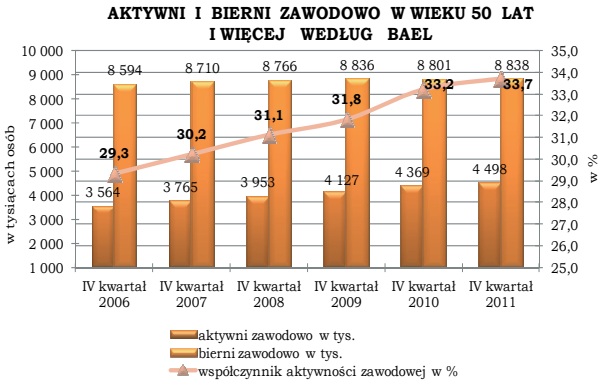

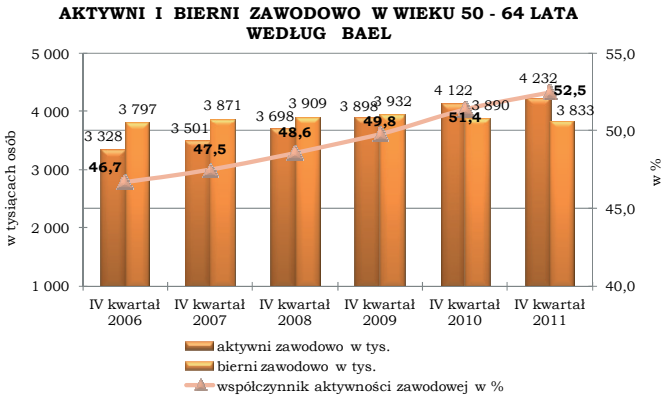

Zdecydowanie lepiej wygląda sytuacja osób w wieku 50–64 lata. W ostatnim kwartale 2011 r. aktywna zawodowo była co druga osoba w tej grupie wiekowej, co więcej aktywność zawodowa tej grupy systematycznie wzrasta – z 46,7% w IV kwartale 2006 r. do 52,5% w IV kwartale 2011 r. W porównaniu do sytuacji sprzed roku wzrost współczynnika aktywności zawodowej wyniósł w omawianej grupie 1,1 p. p.

BAEL IV kwartał 2011 r.	Aktywni zawodowo	Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej
15 lat i więcej	17 951	13 934	56,3%
50 lat i więcej	4 498	8 838	33,7%
50-64 lata	4 232	3 833	52,5%

Biernymi pozostawało 8 838 tys. osób w wieku 50 lat i więcej (63,4% biernych zawodowo w wieku 15 lat i więcej), czyli o 37 tys. więcej niż rok wcześniej. W przypadku grupy w wieku 50–64 lata liczba biernych zmniejszyła się o 57 tys. osób do 3 833 tys.

[1] Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2011, GUS, Warszawa 2012
Dane dotyczące wskaźników w UE zaczerpnięte zostały ze strony internetowej: http://epp.eurostat.ec.europa.eu wg stanu na dzień 02.05.2012 r.

W IV kwartale 2011 r. emerytura była powodem bierności 12,1% osób biernych w wieku 45–54 lata, 60,3% osób biernych w wieku 55–64 lata i 86,9% osób nieaktywnych w wieku 65 lat i więcej. Drugą co do istotności przyczyną bierności w wymienionych powyżej grupach była choroba i niesprawność wskazana przez 43,7% biernych w wieku 45–54 lata, 24,5% biernych w wieku 55–64 lata i 7,9% biernych w wieku 65 lat i więcej.

GŁÓWNE PRZYCZYNY BIERNOŚCI ZAWODOWEJ POLAKÓW W WIEKU 55-64 LATA W IV KWARTALE 2011 ROKU WEDŁUG BAEL

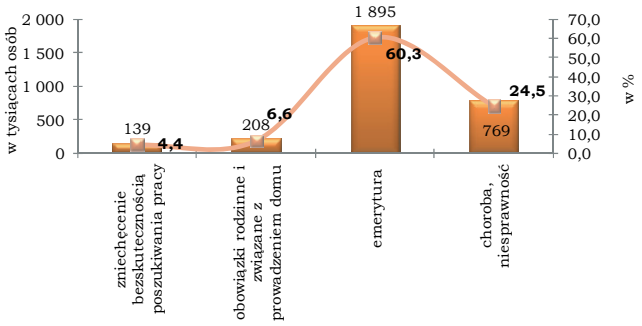

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ, WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA I STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG WIEKU W IV KWARTALE 2011 ROKU

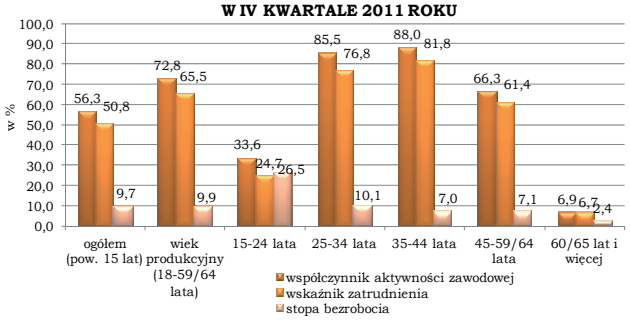

Wskaźniki obrazujące kształtowanie się aktywności zawodowej, zatrudnienia i bezrobocia są silnie skorelowane z wiekiem. Najkorzystniejsze wartości przyjmują dla osób w wieku 35–44 lata. Natomiast najgorsze wartości ww. wskaźników dotyczą osób młodych oraz w wieku przedemerytalnym.

Wskaźniki opisujące sytuację na rynku pracy nadal odbiegają od średniej w UE (27), choć dystans zmniejsza się. W ostatnim kwartale 2011 r. współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15–64 lata wyniósł w UE (27) 71,4%, a dla osób w wieku 50–64 lata 62,2% wobec odpowiednio 66,5% i 52,5% w Polsce.

Eurostat IV kwartał 2011 r.	Współczynnik aktywności zawodowej	
	Polska	UE (27)
15–64 lata	66,5%	71,4%
50–64 lata	52,5%	62,2%

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ W IV KWARTALE 2011 ROKU W UNII EUROPEJSKIEJ

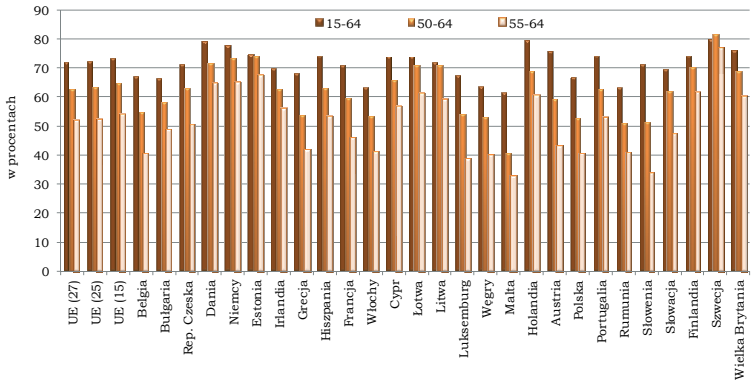

Jeszcze niższa była aktywność osób w wieku 55–64 lata i wyniosła 40,4% w Polsce oraz 51,4% w UE (27). Tym samym w Polsce na tle UE (27) aktywność zawodowa osób w wieku produkcyjnym była o 4,9 p. p. niższa, zaś w grupie 50–64 lata dystans wyniósł 9,7 p. p.

Niższą niż w Polsce wartość współczynnika aktywności zawodowej osób starszych odnotowano na Malcie (40,6%), w Rumunii (50,8%) oraz Słowenii (51,1%).

BAEL IV kwartał 2011 r.	Pracujący	Wskaźnik zatrudnienia
15 lat i więcej	16 201	50,8%
50 lat i więcej	4 181	31,3%
50–64 lata	3 918	48,6%

Mimo niskiej aktywności zawodowej Polaków, w tym przede wszystkim osób młodych i w starszych grupach wiekowych, liczba pracujących Polaków wzrasta. W IV kwartale 2003 r. pracowało 13,7 mln Polaków w wieku 15 lat i więcej, a w ostatnim kwartale 2011 r. liczba ta wyniosła 16 201 tys. osób i tylko w III kwartale 2011 r. była wyższa (16 284 tys. osób).

Powyższe oznacza, że proces tworzenia nowych miejsc pracy był bardzo dynamiczny. W zestawieniu z IV kwartałem 2010 r. liczba pracujących Polaków w wieku 15 lat i więcej zwiększyła się o 126 tys. osób (o 0,8%), przy czym **wśród osób powyżej 50 roku życia liczba pracujących wzrosła aż o 130 tys. osób (o 3,2%), w tym w grupie 55–59 lat zwiększyła się aż o 96 tys. osób (o 7,1%), a w grupie 60–64 lata wzrosła o 80 tys. osób (o 17,7%)**

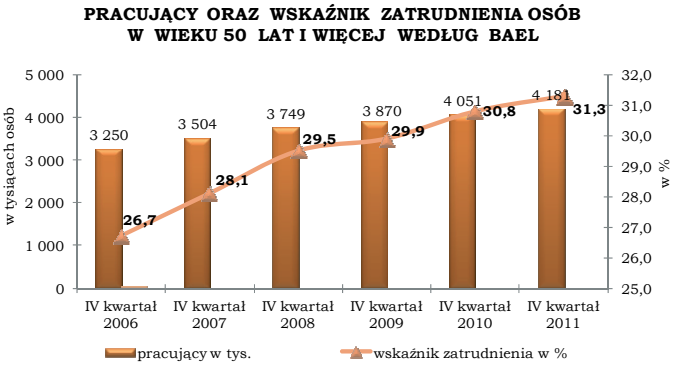

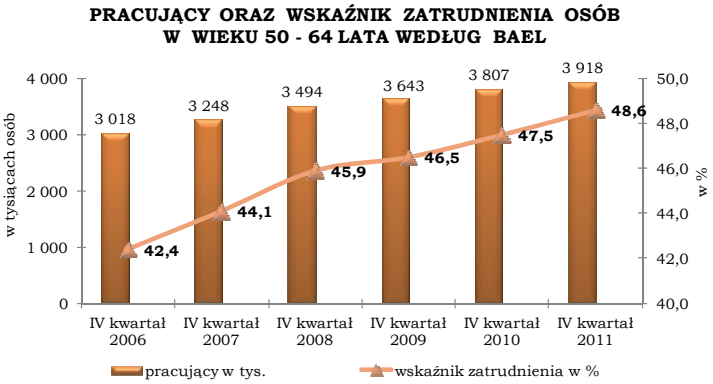

W IV kwartale 2010 r. pracowało 4 181 tys. osób w wieku 50 lat i więcej, w tym 3 918 tys. w wieku 50–64 lata. Zatem mimo wzrostu wskaźnika zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) do 65,5% (o 0,3 p. p. w porównaniu do IV kwartału 2010 r.) omawiany wskaźnik w grupie 50 lat i więcej zwiększył się o 0,5 p. p. do 31,3%, a w grupie 50–64 lata wzrósł o 1,1 p. p. do 48,6%.

W UE (27) wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata wyniósł w IV kwartale 2011 r. 64,3% (59,9% w Polsce), a w grupie 50–64 lata wyniósł 57,8% wobec 48,6% w Polsce. Dystans Polski do wskaźnika zatrudnienia osób starszych w UE (27) nadal pozostaje wysoki, choć zmniejszył się do 9,2 p. p. (w IV kwartale 2006 r. wynosił 12,4 p. p.).

Eurostat IV kwartał 2011 r.	Wskaźnik zatrudnienia	
	Polska	UE (27)
15–64 lata	59,9%	64,3%
50–64 lata	48,6%	57,8%

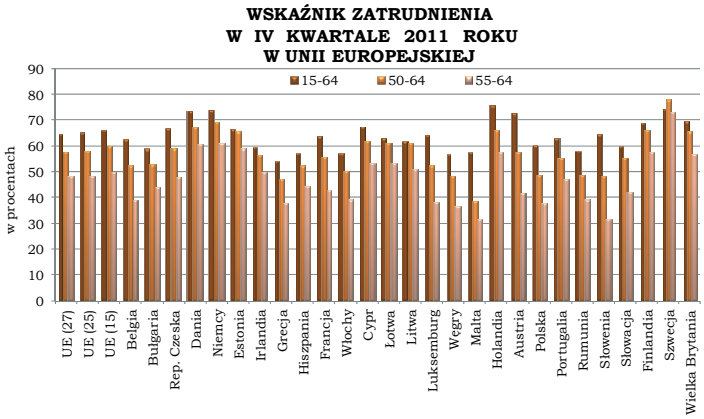

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55–64 lata przyjął jeszcze niższą wartość i wyniósł 37,6% w Polsce wobec 47,8% w UE (27).

Nadal Polska pozostaje krajem o jednym z najniższych wskaźników zatrudnienia.

Niższą niż w Polsce wartość wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 50–64 lata odnotowano na Malcie (38,5%), w Grecji (46,7%), Słowenii (47,7%) oraz na Węgrzech (47,9%). Zbliżona wartość wystąpiła w Rumunii (48,7%).

Cel określony w strategii Europa 2020 to wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata na poziomie 75%. Wartość celu narodowego dla Polski określona została na poziomie 71%. W IV kwartale 2011 r. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata wyniósł w Polsce 64,9%.

BAEL IV kwartał 2011 r.	Bezrobotni	Stopa bezrobocia
15 lat i więcej	1 750	9,7%
50 lat i więcej	314	7,0%
50–64 lata	314	7,4%

W IV kwartale 2011 r. zgodnie z wynikami BAEL bezrobotnymi pozostawało 1 750 tys. osób, stopa bezrobocia wyniosła 9,7%. Zatem w porównaniu do analogicznego okresu 2010 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się o 101 tys. osób, tj. o 6,1%, a wskaźnik bezrobocia zwiększył się o 0,4 p. p.

W liczbie bezrobotnych było 314 tys. osób w wieku 50–64 lata i stanowili oni 17,9% ogółu bezrobotnych w ujęciu BAEL. Należy zauważyć, że w liczbie aktywnych zawodowo odsetek osób w omawianej grupie wiekowej był znacznie wyższy i wynosił 25,1%. Natomiast w liczbie pracujących osoby te stanowiły 25,8%.

Tempo spadku bezrobocia w grupie 50–64 lata w IV kwartale 2011 r., w porównaniu do IV kwartału 2010 r., wyniosło 0,3% wobec wzrostu o 6,1% w grupie 15 lat i więcej.

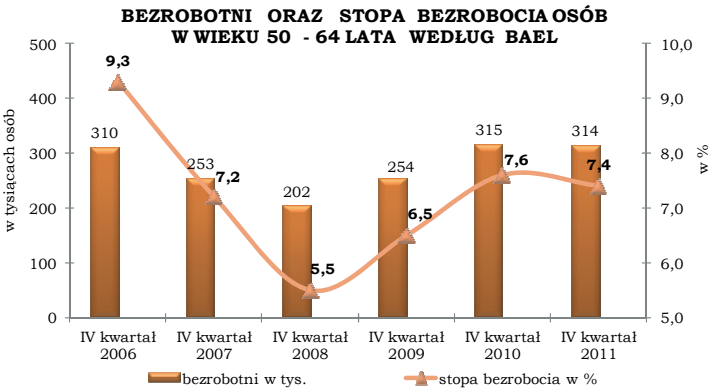

Oznacza to, że osoby w starszych grupach wiekowych znalazły się w lepszej sytuacji: nadal niższy pozostawał wskaźnik bezrobocia w tej grupie – w IV kwartale 2011 r. stopa bezrobocia osób w wieku 50–64 lata wyniosła 7,4%, a zatem była o 2,3 p. p. niższa niż w populacji w wieku 15 lat i więcej.

Eurostat IV kwartał 2011 r.	Stopa bezrobocia	
	Polska	**UE (27)**
15–64 lata	9,9%	10,0%
50–64 lata	7,4%	7,0%

W IV kwartale 2011 r. stopa bezrobocia w 27 krajach UE (dla osób w wieku 15–64 lata) wyniosła 10,0% wobec 9,9% w Polsce. Zatem wskaźnik bezrobocia w Polsce był niższy od średniej zanotowanej w UE (27), **podczas gdy w latach 2004–2006 Polska była krajem o najwyższej stopie bezrobocia w UE.**

Wyższy niż w Polsce wskaźnik bezrobocia osób w wieku 15–64 lata odnotowano aż w 10 krajach UE, a mianowicie: Hiszpanii, Grecji, Portugalii, Irlandii, Łotwie, Litwie, Słowacji, Bułgarii, Estonii i Węgrzech.

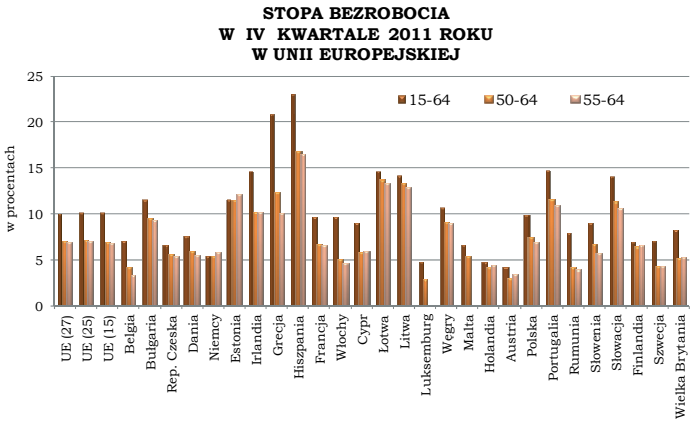

Stopa bezrobocia ludności w wieku 50–64 lata była w Polsce wyższa od średniej zanotowanej w UE (27) i wyniosła 7,4% wobec 7,0% w UE. Wyższe niż w Polsce wskaźniki bezrobocia osób starszych odnotowano również w 10 krajach Unii Europejskiej, tj.: Hiszpanii (16,7%), Łotwie (13,6%), Litwie (13,3%), Grecji (12,3%), Portugalii (11,5%), Estonii (11,4%), Słowacji (11,2%), Irlandii (10,2%), Bułgarii (9,5%) i Węgrzech (8,9%),

BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA ZAREJESTROWANI W URZĘDACH PRACY

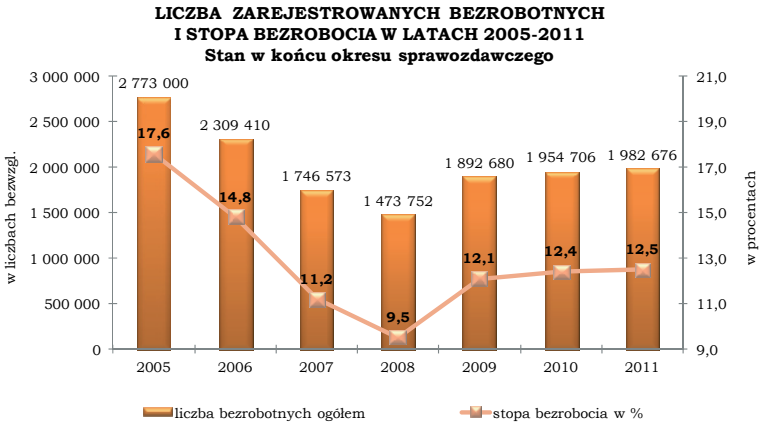

Spadek poziomu bezrobocia rejestrowanego obserwowany od 2003 r. utrzymał się do końca 2008 r. Jednak tempo spadku w 2008 r. było niższe niż w 2007 r. Odwrócenie korzystnej tendencji nastąpiło w 2009 r., kiedy to po raz pierwszy od kilku lat zanotowano wzrost bezrobocia – w ewidencji urzędów pracy zarejestrowanych było 1 892,7 tys. osób bezrobotnych, czyli o 418,9 tys. osób więcej niż przed rokiem, tj. wzrost wyniósł 28,4%. Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2009 r. wyniosła 12,1%, a więc była o 2,6 punktu procentowego wyższa niż rok wcześniej. W 2010 r. tempo wzrostu bezrobocia zdecydowanie wyhamowało. W końcu roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 1 954,7 tys. osób, czyli o 62 tys. (3,3%) więcej niż przed rokiem. Stopa bezrobocia zwiększyła się do 12,4%, czyli wzrost w skali roku wyniósł 0,3 p. p**. W końcu 2011 r. w ewidencji bezrobotnych zarejestrowanych było 1 982,7 tys. osób, tj. o 28 tys. więcej niż rok wcześniej (wzrost o 1,4%). Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 12,5%, czyli wzrost wyniósł 0,1 punktu procentowego.**

Odbicie w strukturze rejestrowanego bezrobocia mają zachodzące procesy demograficzne, ale również kryzys ekonomiczny. Do końca 2007 r. średni wiek zarejestrowanych bezrobotnych wzrastał systematycznie. Tendencja wzrostowa odwróciła się w 2008 r., a spadek średniego wieku zanotowano również w końcu 2009 r. do 36,7 roku. **W końcu 2010 r. średni wiek bezrobotnych zwiększył się do 36,9 lat, a w końcu 2011 r. do 37,2 lat.** Jednak zarejestrowane kobiety były o 3,2 roku młodsze niż mężczyźni (35,7 lat wobec 38,9 lat). Z kolei bezrobotni zamieszkali w miastach byli o 3 lata starsi niż zamieszkali na wsi (38,5 lat wobec 35,5 lat).

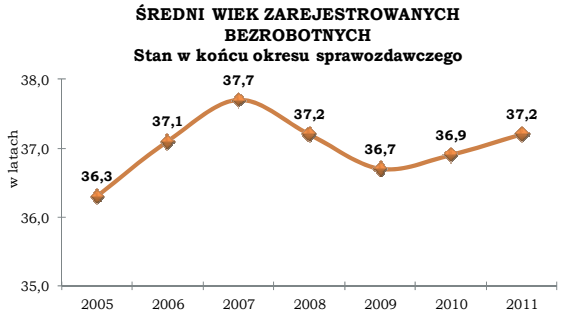

W końcu 2011 r. w porównaniu do stanu z końca 2010 r. w dwóch grupach wiekowych, dla których agregowane są dane o zarejestrowanych bezrobotnych zanotowany został spadek liczby bezrobotnych. Zmniejszyła się liczba bezrobotnych w wieku 45–54 lata o 3,0% (11,9 tys. osób) i w wieku 18–24 lata o 2,9% (o 12,2 tys. osób).

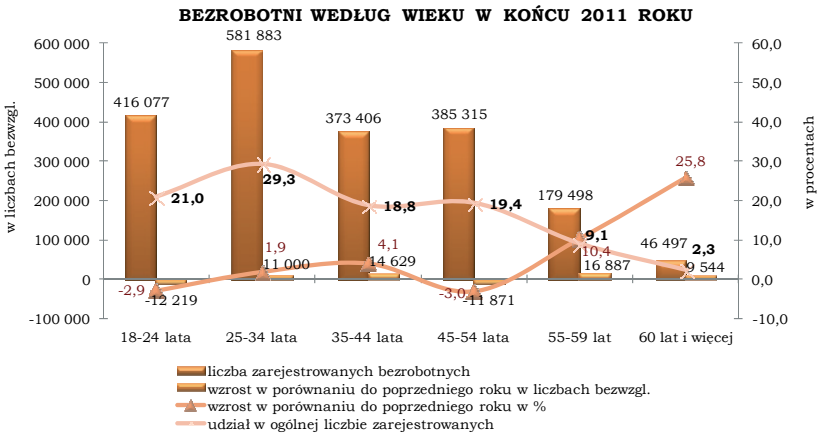

W pozostałych grupach liczba bezrobotnych zwiększyła się. Najwyższy względny wzrost dotyczył osób w wieku 60 lat i więcej – wzrost o 25,8% (9,5 tys. osób) i 55–59 lat – wzrost o 10,4% (o 16,9 tys. osób). Mimo to udział osób w najstarszych grupach wiekowych w ogólnej liczbie zarejestrowanych był nadal najniższy. **Osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 2,3% bezrobotnych, a w grupie 55–59 lat 9,1%.**

Zgodnie z art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy za osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy uznano m.in. bezrobotnych powyżej 50 roku życia.[2]

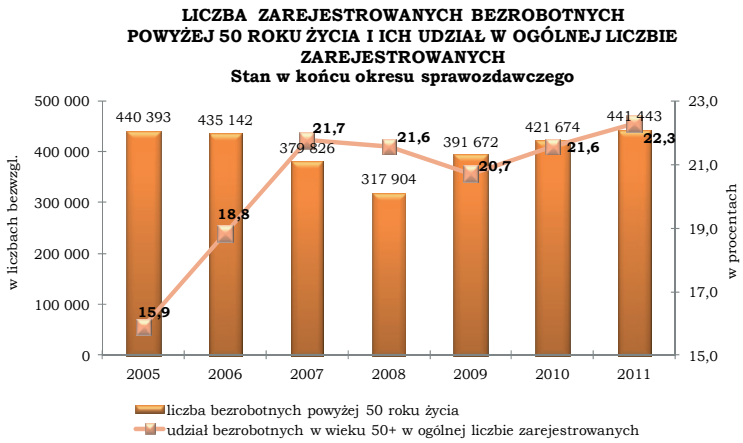

W końcu 2011 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 441,4 tys. osób powyżej 50 roku życia, czyli o 19,8 tys. osób (tj. o 4,7%) więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak przed rokiem wzrost liczby bezrobotnych w tej grupie był zdecydowanie silniejszy niż ogólny wzrost bezrobocia (4,7% wobec 1,4%). Przełożyło się to na wzrost udziału omawianej grupy w liczbie zarejestrowanych. **Odsetek osób powyżej 50 roku życia zwiększył się z 21,6% w końcu 2010 r. do 22,3% w końcu 2011 r.**

Najwięcej bezrobotnych w omawianej grupie znajdowało się w ewidencji urzędów pracy w województwach mazowieckim, śląskim i dolnośląskim, zaś najmniej w opolskim, lubuskim i podlaskim. Tym samym na poziomie województw rozkład według liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia był podobny jak w przypadku bezrobocia ogółem.

Odsetek bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych w województwie kształtował się w przedziale od 16,8% w województwie podkarpackim do 28,1% w województwie dolnośląskim – rozpiętość udziału wyniosła 11,3 p. p. wobec 11,1 p. p. w końcu 2010 r.

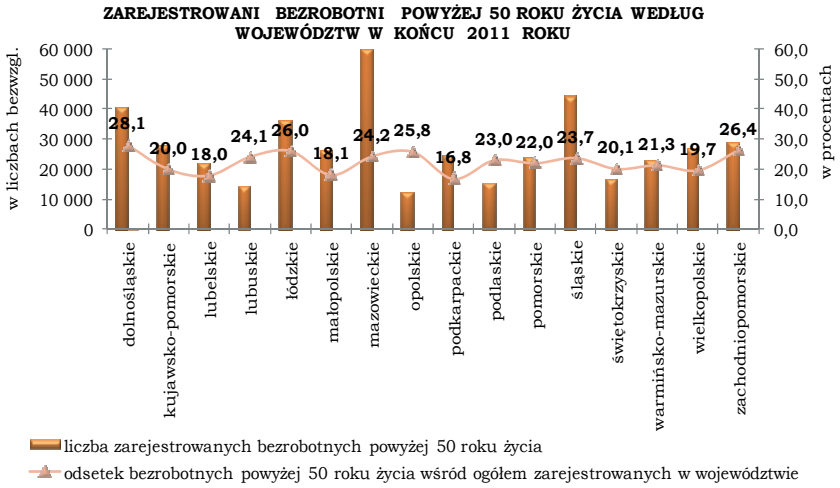

W przypadku powiatów rozpiętość odsetka bezrobotnych powyżej 50 roku życia była ponad 2-krotnie wyższa niż na poziomie województw i wyniosła 26,4 p. p., oraz wzrosła w porównaniu do sytuacji sprzed roku, kiedy to wyniosła 25,9 p. p.

Najniższy udział osób w omawianej kategorii wiekowej w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wystąpił w powiecie konińskim w województwie wielkopolskim – 11,9% ogółu zarejestrowanych stanowiły osoby powyżej 50 roku życia.

Najwyższe udziały notowano powiatach grodzkich. W 17 powiatach odsetek osób pow. 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych w tych powiatach był wyższy niż 30%, a mianowicie: M. Wrocław, M. Jelenia Góra, M. Koszalin, M. Świnoujście, M. Łódź, jeleniogórskim, słubickim, M. St. Warszawa, pruszkowskim, warszawskim zachodnim, łódzkim wschodnim, M. Szczecin, wrocławskim, M. Częstochowa, otwockim, M. Opole i świdnickim.

[2] Dane dotyczące bezrobotnych powyżej 50 roku życia gromadzone są w ramach statystyki publicznej od 2005 r. Informacje na temat omawianej grupy pochodzą ze sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy oraz załączników 1 i 5 do ww. sprawozdania.

Udział osób powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w końcu 2011 r. (w procentach)

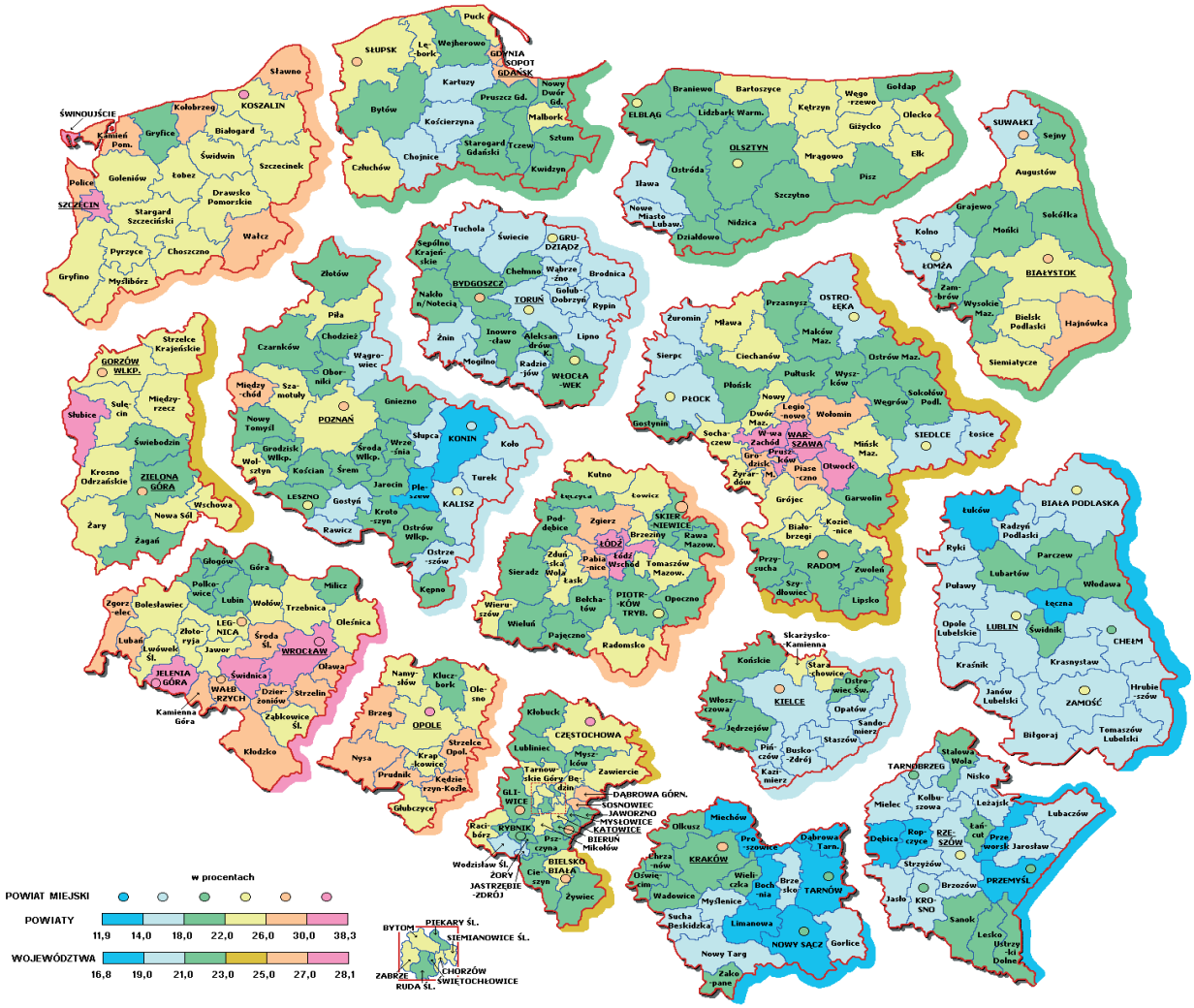

Udział osób powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych według stanu w końcu okresu sprawozdawczego

Wyszczególnienie	Poziom województw		Poziom powiatów	
	2010 r.	2011 r.	2010 r.	2011 r.
Najwyższa wartość w %	27,2	28,1	37,7	38,3
Najniższa wartość w %	16,1	16,8	11,8	11,9
Różnica pomiędzy wartością najwyższą i najniższą w punktach procentowych	11,1	11,3	25,9	26,4

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania

W końcu 2011 roku w ewidencji bezrobotnych znajdowało się 157,9 tys. osób powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi, co stanowiło 35,8% ogółu bezrobotnych w tej grupie wiekowej.

W odniesieniu do stanu z końca 2010 r. subpopulacja bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi wzrosła o 9,0 tys. osób, tj. o 6,0%. Liczba starszych bezrobotnych zamieszkałych w mieście (283,6 tys. osób) zwiększyła się o 10,8 tys. osób, tj. o 4,0%. Oznacza to, że podobnie jak wśród ogółem zarejestrowanych, wzrost liczby bezrobotnych w analizowanej zbiorowości był niższy w mieście.

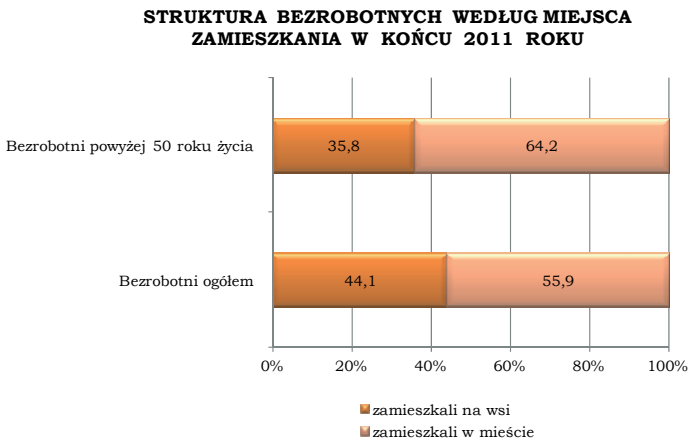

W strukturze bezrobotnych powyżej 50 roku życia w końcu 2011 r. zdecydowanie bardziej niż w przypadku bezrobotnych ogółem dominowały osoby zamieszkałe w mieście, które stanowiły 64,2% bezrobotnych powyżej 50 roku życia (55,9% wśród bezrobotnych ogółem).

W końcu 2011 roku na 100 bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych w mieście przypadało 56 mieszkańców wsi. W przypadku bezrobotnych ogółem omawiany wskaźnik był wyższy i wynosił 79.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci

W końcu 2011 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 181,3 tys. kobiet powyżej 50 roku życia i 260,1 tys. mężczyzn. W porównaniu do 2010 r. przy wzroście liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia o 4,7%, liczba bezrobotnych kobiet w omawianej grupie wiekowej zwiększyła się o 7,0%, przy wzroście liczby bezrobotnych mężczyzn o 3,1%. Zatem wyższy wzrost bezrobocia w omawianej grupie dotyczył kobiet.

Współczynnik feminizacji w grupie bezrobotnych powyżej 50 roku życia wyniósł w końcu 2011 roku – 70, był więc znacznie niższy niż dla bezrobotnych ogółem – 115 kobiet przypadało na 100 bezrobotnych mężczyzn.

W przeciwieństwie do bezrobotnych ogółem, **wśród osób powyżej 50 roku życia zdecydowanie dominują mężczyźni**, którzy stanowili 58,9% bezrobotnych w grupie powyżej 50 roku życia (46,5% w liczbie ogółem zarejestrowanych).

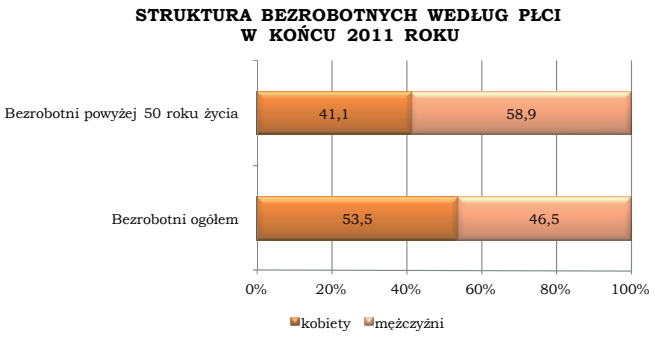

Bezrobotni powyżej 50 roku życia z prawem do zasiłku

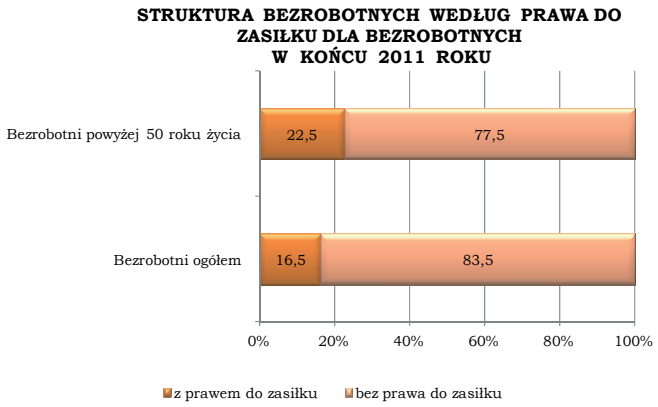

Osoby po 50 roku życia po zarejestrowaniu się w urzędzie pracy częściej posiadają prawo do zasiłku dla bezrobotnych niż osoby młodsze. Oczywiście wynika to z faktu, że są to przede wszystkim osoby poprzednio pracujące, a więc posiadające odpowiednio długi staż pracy.

W końcu 2011 r. prawo do zasiłku posiadało 326,5 tys. bezrobotnych, czyli co szósty zarejestrowany. **W populacji bezrobotnych powyżej 50 roku życia prawo do zasiłku posiadało 99,5 tys. osób**, czyli co czwarty bezrobotny w omawianej grupie wiekowej.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia

Starsi bezrobotni są słabiej wykształceni. W końcu 2011 roku najwięcej osób powyżej 50 roku życia zarejestrowanych jako bezrobotne posiadało wykształcenie gimnazjalne i poniżej – 172,8 tys. osób, co stanowiło 39,1% bezrobotnych w tej grupie. Warto zauważyć, że w liczbie bezrobotnych ogółem udział ten był zdecydowanie niższy i wyniósł 27,5%. Najniższa liczba bezrobotnych w omawianej kategorii legitymowała się dyplomami wyższych uczelni –

16,8 tys. osób, co stanowiło 3,8% bezrobotnych w tej grupie, wobec 11,4% bezrobotnych z wyższym wykształceniem wśród bezrobotnych ogółem.

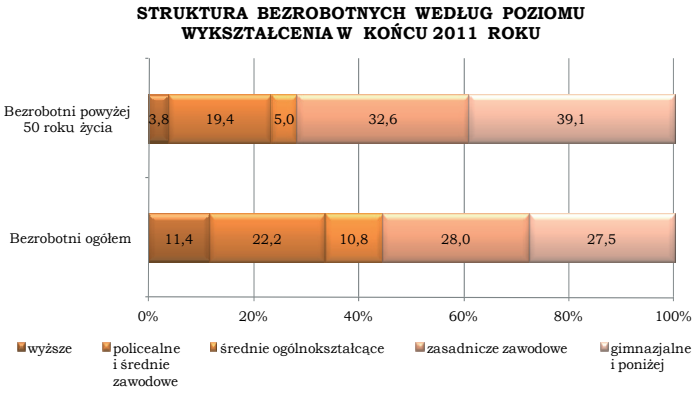

W porównaniu do stanu z końca 2010 roku wzrost liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia odnotowano we wszystkich grupach ze względu na poziom wykształcenia. Najwyższy wzrost dotyczył osób z wykształceniem wyższym, których liczba zwiększyła się o 11,8%. Liczba bezrobotnych w omawianej grupie wiekowej z wykształceniem zasadniczym zawodowym zwiększyła się o 6,6%, a z policealnym i średnim zawodowym wzrosła o 7,5%. Najniższy wzrost dotyczył bezrobotnych powyżej 50 roku życia z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej i wyniósł on 1,3%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy

W końcu 2011 r. **spośród zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia najliczniejszą populację stanowiły osoby ze stażem 20–30 lat – 149,8 tys. osób,** tj. 33,9% bezrobotnych w omawianej grupie. Zatem co trzeci bezrobotny w omawianej grupie legitymował się takim stażem. Jednak podkreślenia wymaga fakt, że w liczbie bezrobotnych powyżej 50 roku życia aż 4,9% nie posiadało stażu pracy, a kolejne 7,7% legitymowało się stażem do 1 roku.

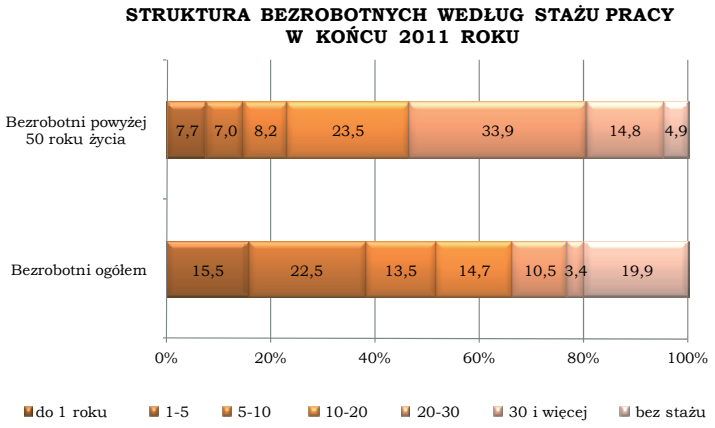

W porównaniu do stanu z końca 2010 r. liczba bezrobotnych w omawianej grupie wiekowej wzrosła we wszystkich grupach ze względu na staż pracy, z wyjątkiem osób bez stażu pracy – spadek o 1,9%. Z kolei najwyższy względny wzrost dotyczył osób ze stażem 30 lat i więcej – wzrost o 8,1%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy

Wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia dominowały osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy (104,0 tys. osób, czyli 23,6%) oraz od 12 do 24 miesięcy (91,8 tys. osób, tj. 20,8% bezrobotnych w tej grupie). Oznacza to, że **osoby starsze jeśli już trafią do rejestrów urzędów pracy, to skazane są na dłuższe pozostawanie bez pracy.** W końcu 2011 r. co czwarty bezrobotny powyżej 50 roku życia ponad 2 lata pozostawał w ewidencji bezrobotnych, podczas gdy wśród bezrobotnych ogółem dotyczyło to 15 na 100 osób. Łącznie osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy stanowiły ponad 44% bezrobotnych powyżej 50 roku życia wobec 34,6% wśród bezrobotnych ogółem.

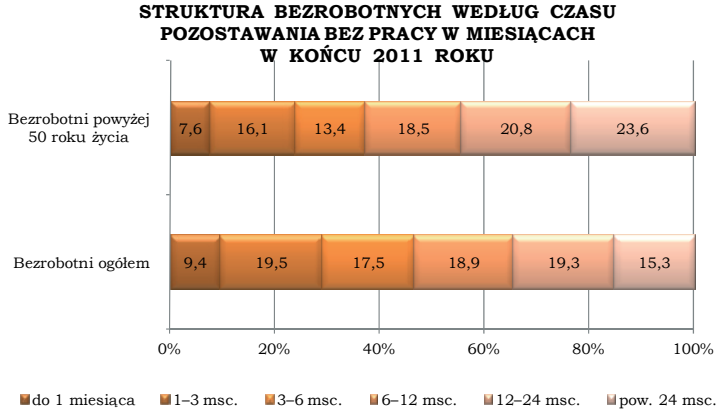

Niestety statystyka rynku pracy nie zawiera informacji na temat tego ile maksymalnie czasu osoba znajduje się w ewidencji bezrobotnych. W związku z tym trudno jest określić ile wynosi średni czas pozostawania bez pracy bezrobotnych znajdujących się w rejestrach urzędów pracy.

Przyjmując jako górną granicę czasu pozostawania bez pracy przez osoby bezrobotne zarejestrowane w urzędach pracy 36 miesięcy, średni czas pozostawania bez pracy wyniósł w końcu 2011 roku 11 miesięcy. Tym samym był on o ponad miesiąc dłuższy niż w końcu 2010 r., choć nadal był krótszy niż w latach 2005–2008.

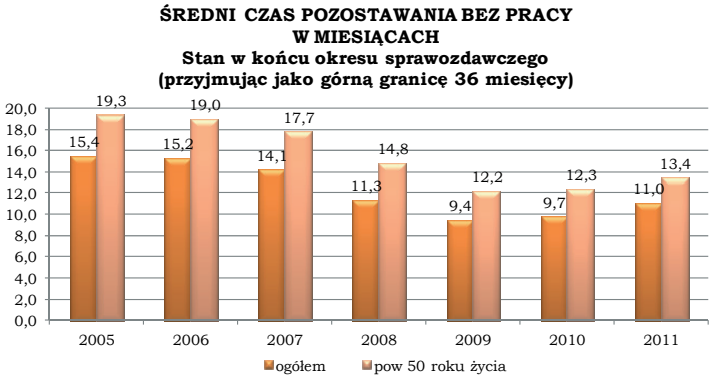

Średni czas pozostawania bez pracy osób powyżej 50 roku życia kolejny już rok wzrósł, tj. zwiększył się z 12,3 miesiąca w końcu 2010 r. do 13,4 miesiąca w końcu 2011 r.

Bilans bezrobotnych powyżej 50 roku życia

W 2011 r. w urzędach pracy zarejestrowało się 438,8 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia (16,9% napływu do bezrobocia ogółem), z tego po raz pierwszy zarejestrowało się 61,4 tys. osób (14% ogółu napływu w tej populacji), a po raz kolejny 377,3 tys. osób (tj. 86%).

W porównaniu do 2010 r. odnotowano spadek napływu do bezrobocia osób w omawianej grupie wiekowej o 30,5 tys. osób (6,5%). W tym samym czasie napływ bezrobotnych ogółem zmniejszył się o 14,8%.

W 2011 roku z ewidencji bezrobotnych wyłączono 419 tys. osób powyżej 50 roku życia tj. o 20,3 tys. osób mniej niż w 2010 r. (spadek o 4,6%, przy spadku odpływu z bezrobocia ogółem o 14,0%).

Najczęstszą przyczyną wyłączania starszych bezrobotnych ze statystyki urzędów pracy były podjęcia pracy (37,4% odpływu tej subpopulacji) oraz niepotwierdzenie gotowości do pracy (25,6%). W analizowanym okresie pracę podjęło 156,7 tys. osób w omawianej kategorii (tj. o 5,5 tys. osób mniej niż w 2010 r.). Prace niesubsydiowane podjęło 131,9 tys. osób (31,5% odpływu tej subpopulacji), tj. o 18,2% więcej niż rok wcześniej. W ramach subsydiowanych miejsc pracy zatrudniono 24,8 tys. osób (5,9% odpływu), tj. o 51% mniej niż w 2010 r.

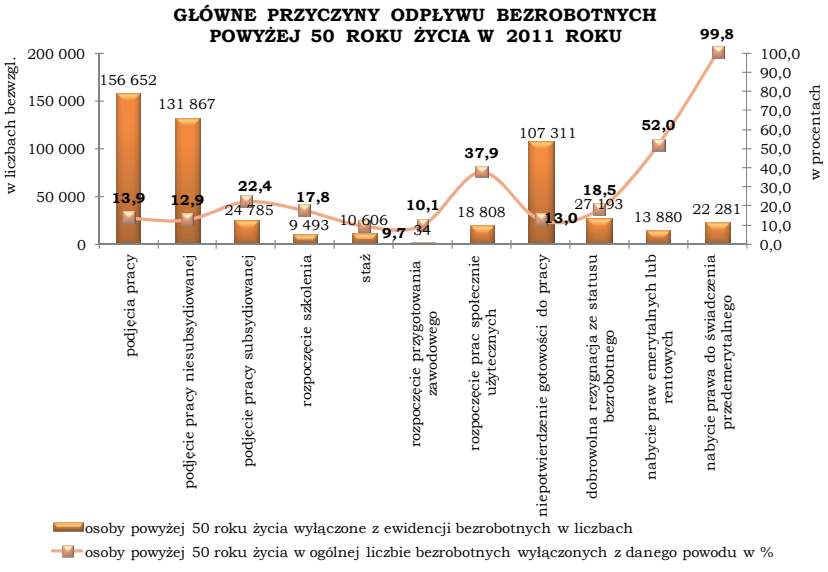

W 2011 r. różnego rodzaju działaniami aktywizacyjnymi objęto 63,7 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia, co stanowiło 19,7% wszystkich zaktywizowanych bezrobotnych (prace subsydiowane oraz szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe, prace społecznie użyteczne). **Liczba zaktywizowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia zmniejszyła się o 54,5 tys. osób, tj. o 46,1% w porównaniu do 2010 r.** W przypadku bezrobotnych ogółem spadek liczby objętych aktywnymi programami był jeszcze wyższy i wyniósł 59,8%.

Największym zainteresowaniem bezrobotnych w omawianej kategorii wiekowej cieszyły się prace społecznie użyteczne, które w 2011 r. rozpoczęło 18,8 tys. osób powyżej 50 roku życia (4,5% odpływu osób pow. 50 roku życia), staże rozpoczęte przez 10,6 tys. osób (2,5%), roboty publiczne,

które rozpoczęło 10,3 tys. osób powyżej 50 roku życia (2,5% odpływu) oraz szkolenia, które rozpoczęło 9,5 tys. osób (2,3%).

W liczbie osób, które rozpoczęły roboty publiczne w 2011 r. osoby pow. 50 roku życia stanowiły 45,3%, a w liczbie rozpoczynających prace społecznie użyteczne 37,9%.

Warto podkreślić, że poza wskazanymi powyżej przyczynami wyłączeń z ewidencji w 2011 roku **13,9 tys. bezrobotnych w omawianej grupie wiekowej nabyło prawa emerytalne lub rentowe (52,0% ogólnego odpływu bezrobotnych z tego powodu), a 22,3 tys. osób nabyło prawo do świadczeń przedemerytalnych (99,8% odpływu bezrobotnych z tego powodu).**

PODSUMOWANIE

Poziom aktywności zawodowej społeczeństwa jest niski. Aktywna pozostaje tylko co druga osoba w wieku 15 lat i więcej. Zdecydowanie wpływa na to niska aktywność osób młodych i w starszych grupach wiekowych. W obu przypadku aktywnymi pozostają trzy na dziesięć osób. Niemniej jednak **podkreślenia wymaga fakt rosnącej aktywności zawodowej osób w starszych grupach wiekowych**. Jeszcze w IV kwartale 2006 r. współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 50 lat i więcej wynosił 29,3%, a w IV kwartale 2011 r. wzrósł do 33,7% (wzrost o 4,4 p. p.). W grupie 50–64 lata współczynnik ten zwiększył się z 46,7% do 52,5% (wzrost o 5,8 p. p.).

Pracuje tylko co druga osoba w wieku 15 lat i więcej, przy czym w grupie 50 lat i więcej zaledwie 31,3%, a w grupie 50–64 lata 48,6%. Z kolei **bezrobocie rzadziej dotyka osoby starsze, o czym świadczy niższa niż w pozostałych grupach wiekowych stopa bezrobocia**. Może to wynikać z faktu dezaktywizacji zawodowej tej grupy w przypadku braku pracy. Z drugiej strony osoby starsze jeśli już trafią do ewidencji bezrobotnych pozostają w niej zdecydowanie dłużej niż pozostali bezrobotni. Niewątpliwie dłuższy czas pozostawania bez pracy osób starszych może wiązać się z niskim poziomem wykształcenia jakim się oni legitymują. Równocześnie jednak osoby starsze posiadają doświadczenie zawodowe jakiego niejednokrotnie brakuje młodym, choć często mimo doświadczenia nie znają oni nowych technologii, bądź ze względu na długie pozostawanie bez pracy tracą wcześniej nabyte kwalifikacje.

Zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy m.in. osoby powyżej 50 roku życia uznane zostały za będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, a tym samym uprawnione do korzystania z różnego rodzaju działań mających na celu ich aktywizację.

W końcu 2011 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 441,4 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia, tj. o 19,8 tys. osób więcej niż przed rokiem. Co 5 bezrobotny zaliczał się do ww. grupy. Liczba bezrobotnych ogółem wzrosła w 2011 r. o 1,4%, przy czym liczba młodych bezrobotnych w skali roku zmniejszyła się o 2,9% podczas, gdy liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wzrosła o 4,7%.

Wysokie pozostaje terytorialne zróżnicowanie bezrobocia w Polsce. Jest ono silne również pod względem odsetka osób powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych. Ponadto dysproporcje jeszcze pogłębiły się w porównaniu do stanu z końca 2010 r.

W końcu 2011 r. w strukturze bezrobotnych powyżej 50 roku życia zdecydowanie dominowały osoby zamieszkałe w mieście (64,2%), mężczyźni (58,9%), osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (39,1%) oraz zasadniczym zawodowym (32,6%). Zaskakuje fakt, że aż 4,9% bezrobotnych powyżej 50 roku życia nie posiada stażu pracy, a kolejne 7,7% ma staż do 1 roku.

Bezrobotni i poszukujący pracy, w tym pracownicy w wieku 45+/50+ korzystają z usług i instrumentów oferowanych przez urzędy pracy przewidzianych dla osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Priorytetem wydatkowania rezerwy Funduszu Pracy w 2011 r. były programy specjalne, kierowane do bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym do osób powyżej 50 roku życia.

Działaniami aktywizacyjnymi w 2011 r. objęto 63,7 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia (19,7% ogółu zaktywizowanych bezrobotnych), czyli 54,5 tys. osób (tj. 46,1%) mniej niż rok wcześniej.

Opracowanie:
Wydział Analiz i Statystyki (BCh, WK)